

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.— „
četrt leta . . . 2:50 „
posamezna številka po 20 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 16 h
dvakrat . . . 14 „
trikrat . . . 12 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 10 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročninô, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 11. jan. 1918.

Kranjsko ljudskošolsko učiteljstvo — brez draginjskih doklad.

Kranjski deželni odbor je priznal z veljavnostjo od 1. julija 1917 ljudskošolskemu učiteljstvu draginjske doklade, ki sicer niso bile primerne sedanji strašni draginji, ki pa je vendar bilo učiteljstvo vobče z njimi zadovoljno. Skupni deputaciji, obstoječi in članov Deželnega slovenskega učiteljskega društva in iz Sloveske Zveze, ki je intervenirala na deželni odbor zaradi teh doklad, je povedal deželni glavar, da se stalno te doklade ne morejo dovoliti, vendar se bodo v dobi vojne dovoljevale od časa do časa. In res je sklenil deželni odbor, da dovoli kranjskemu učiteljstvu doklade za čas od 1. julija do 31. decembra 1917. Z vso gotovostjo smo z ozirom na glavarjeve besede pričakovali, da deželni odbor dovoli kranjskemu učiteljstvu doklade v isti višini tudi za dobo od 1. januarja do 30. junija 1918, kakor jo je dovolil, oziroma podaljšal vsem deželnim uradnikom in vsem ostalim deželnim uslužbencem.

Toda — varali smo se! Pred nami stoji žalosna resnica, da je deželni odbor kranjskemu učiteljstvu z dnem 1. januarja 1918 draginjske doklade — ustavil!

Zakaj ta nezaslišani, naravnost prekruti sklep deželnega odbora v tem času, ko je naša eksistenca brez draginjskih doklad absolutno izključena, in ko nam brez draginjskih doklad preti katastrofa, ki je v svojih strašnih učinkih in posledicah neopisna in nedozirna?

Vmes je prišla enkratna državna draginjska doklada. Dne 13. novembra t. l. je namreč državni zbor sklenil, da je vlada pooblaščen razdeliti za leto 1917 med vse avstrijske dežele 70 milijonov kron v svrhu, da dobi učiteljstvo brez razlike in brez ozira na že prejete podpore enkratni prispevek za nabavo svojih potrebščin.

Sklep državnega zbora je tako jasn in tako nedvoumen, da ga lahko razume

in pravilno tolmači vsak otrok: brez vsake razlike in brez vsakega ozira na to, kar je kjerkoli in kadarkoli učiteljstvo že prejelo kakršnihkoli podpor ali doklad, gre vsemu učiteljstvu iz državnih sredstev enkratni prispevek, da si more z njim nabaviti svoje potrebščine: obleko, hrano, obutev itd. In sicer bi moral biti ta enkratni prispevek že izplačan v polnem znesku do 15. decembra t. l.

Ampak kar je vsemu svetu jasno in nedvoumno, to mora biti — če je količkaj mogoče — na Kranjskem popačeno in izkrivljeno, in sicer tako, da je učiteljstvo prikrajšano in tepeno! A kar je pri tem prežalostnem dejstvu najžalostnejše, je to, da delajo na škodo in v krivico učiteljstva tisti, ki so poklicani, da bi delali njemu v korist, ali pa da bi vsaj branili njegove pravice — ne pa da bi ga brezdušno kruto in podlo metali v brezno obupnosti in bede ter mu samovoljno jemali to, kar mu je dovolil državni zbor in kar mu je nakazala centralna vlada!

Koliko pa se kak nemško-nacionalni od sovraštva do slovenskega učiteljstva prenasličeni dvorni svetnik meni za sklepe državnega zbora in za nakazila centralne vlade, dokazuje ta najnovejši kranjski škandal, ki kriči do neba po osveto, ker hočejo ubogo kranjsko učiteljstvo opleniti za zneske, ki mu gredo glasom sklepa državnega zbora!

Na račun in na škodo učiteljstva so začeli — mešetariti! In sicer je posegel vmes zli duh, ki ne more koncem oči videti slovenskega učitelja, ker ga prešinja nemško-nacionalna zagrizenost in ga dviga nad vse sklepe strahovita domišljavost, da je on deželni šolski svet, a naše šolstvo in učiteljstvo je njegov pašalik! Čujemo z vso gotovostjo govoriti, da je dvorni svetnik vitez Kaltenegger, referent v upravnih zadevah, de facto pa spiritus agens deželnega šolskega sveta, napačno tomačil jasni in določni sklep državnega zbora. Namignil je deželnemu odboru, da naj od državnega prispevka 1.017.000 K, ki pripadajo na Kranjsko, odtegne 50% na že izplačane draginjske doklade v letu 1917, 50% pa naj si zaračuna na draginjsko doklado v letu 1918! Deželni odbor se je seveda takoj oprijel tega Kalteneggerjevega nasveta »ter je prikril v tem smislu svoj sklep!

Toda vlada je uvidela, da je tako mešetarenje prvič na kvar onemu učiteljstvu, ki mu je državni prispevek namenjen, drugič pa je na kvar ugledu državnega zbora, ki njega sklepov vendar ne kaže na ta način omalovaževali in briskirali, čeprav se z njimi ne strinja kak dvorni svetnik, ki je že davno dozorel za — penzion! Kratkotomalo: vlada se drži sklepa državnega zbora! Zato pa je moral deželni odbor svoj prvotni sklep predrugačiti. In sicer je storil to v tem smislu, da prevzame in izplača učiteljstvu državni prispevek. Obenem pa je dal tudi izraza Kalteneggerjevemu pogubnemu vplivu v dodatnem sklepu, da ustavi učiteljstvu draginjsko doklado za leto 1918, ako osrednja vlada ne prispeva k tej dokladi 50%.

Jako se bojimo, da vlada odgovori negativno. In če se to zgodi, bo kranjsko učiteljstvo edini stan pod božjim solncem, ki ostane v teh strašnih časih brez draginjskih doklad! Ogroženi so torej njega eksistenčni pogoji, in v prsih se dvigajo kletve, ki naj zagrmé z vso grozno silo nanj in na njegovo brezdušno dušo, kdor je kriv tega plena na tujem imetju!

Državne podpore bi morale biti izplačane do 15. decembra t. l. v polnem znesku. Leto se nagiblje h koncu, a državnih podpor ni! Deželne podpore so ustavljene. Kranjsko učiteljstvo stoji brez sredstev tikoma ob vprašanju: Kako živeti? Ali naj s svojci vred gremo živi v grob?

V tem strašnem položaju smo preživeli svete božične praznike, ko so naši trinogi in krvniki plaval v razkošju ob bogato obloženih mizah, ob penečem se vinu...

Na centralni vladi ni bilo zadržka, da bi ne mogli pravočasno izplačati draginjskih doklad, saj je v parlamentu izjavil sam ministrski predsednik, da je vlada pripravljena takoj izplačati na vsako deželo pripadajoči znesek, kakor hitro dobi od deželnih odborov dotične predloge. Deželni odbor torej ni storil svoje dolžnosti, zato pa hoče sedaj nakazati vsakemu po 200—300 K preduma na državno podporo. Kdo mu je dal to pravico, da na ta način frčka in razmeta državni denar? Ali ni na svetu nobene pravice več? Ali je kranjski učitelj nema žival, ali pa je še avstrijski državljani?

Prosimo, povejte nam, kaj si naj v tem času nabavim za 200 ali 300 kron? Še mrtvaške rakve ne, da bi me kot človeka položili v grob! Morda toliko strupa, da končam sebi in svojem žalostno eksistenco — pokopljejo pa nas naj na občinske stroške! Naši trinogi in krvniki bi poskakavali od veselja, da so nam s svojimi naglavnimi grehi pomagali s slovenskega sveta! Nezaslišano, neodpustno in neopravičljivo je, kako ravnaajo z nami! Ljudje, ki imajo še srce v sebi, se prijemljejo za glavo, ko čujejo, kake stvari se gode v državi, ki hoče biti ustavna in enakopravna ter ki ima svoj ljudski parlament — in to v tem času, ko govore, da prihaja demokracija v deželo!...

Ako bi dobil vsak ob pravem času v polnem obsegu izplačan državni prispevek, bi že lahko nakupil zase in za svojce najpotrebnejših stvari. Pomisliti moramo tudi, da cena vsem najpotrebnejšim stvarim vsak dan raste, in da tega, kar bi lahko kupil danes, jutri več ne morem kupiti, ker je na ceni poskočilo; torej sem dvakrat oškodovan, ker nisem pravočasno dobil podpore. Kdo mi povrne škodo: ali dvorni svetnik Kaltenegger ali deželni odbor?

Če pa bo kranjski učitelj dobival le po malem manjše zneske, bo njegova, od države mu namenjena podpora razdrobljena in razmlinčena na drobtine, ki jih bo lahko sproti porabil, in ko bo vse to po kapljal izplačano, ostane kranjski učitelj cerkveni miši enak: praznih rok in praznega želodca bo klet svojo usodo in svoje zatiralce!

Poudariti moramo še eno: Dokler nam bodo izplačevali te predujme, ni misliti na deželne mesečne doklade, in deželni odbor si bo na ta način prihranil lepe tisočake, ki jih bo pristradalo — učiteljstvo! In od dobrega milijona kron, ki bi ga moralo učiteljstvo dobiti že 15. decembra, teko lepe obresti v — deželno blagajnico; mi pa, ki nam je ta milijon kron namenjen — stradamo po zaslugi svojih zavetnikov v deželnem šolskem svetu in v deželnem odboru!

Ko je Deželno slovensko učiteljstvo zvedelo o tem atentatu na življenske interese kranjskega učiteljstva, je takoj storilo potrebne korake, da po možnosti prepreči nesrečo.

LISTEK

Idila srbske ljudske šole.

O vsem dobrem govorimo danes le z rabo preteklega časa. Z lepimi preživljenimi dogodki se tešimo v teh težkih časih. Marsikomu je ostal kot rezultat vsega dosedanjega dela le spomin.

Potrebo šol in naobrazbe nam je ravno vojna tako jasno pokazala, da so se poskrili vsi tisti, ki jim je bila dosedaj trn v peti. Namenil sem se danes pokazati idilo stare srbske ljudske šole, ker je zanimiva in prirčna obenem.

Srbski učitelj je živel v selu res idilno življenje. Niso ga trle materialne skrbi, niso ga preganjali šolski hujskači. Pripisovati je bilo to ugodnim razmeram Srbije, v katerih je živela še pred balkansko vojno.

Šole so bile navadno zelo prostorne in občina je imela navadno tam tudi svojo sobo za kake eventualnosti. Poleg učitelja je stanoval v šoli še »famulus«. To je za nas popolnoma nov pojem. Imeno-

vali bi po naše tega človeka »šolski duh«, ki je z ozirom na svoje lastnosti ali dober ali slab »Famulus« je bil šolski sluga, kuhar in reditelj. Po planinskih predelih, kjer so sela precej raztresena, so bile šole bolj redke. Od daleč je prihajala deca in ostajala čez noč v šoli. Ležišča so bila iz desk, odeje so pa prinašali učenci s seboj. Z njimi vred je spal tudi »famulus« in pazil na snago in red v spalnici. Ob četrtkih so pa prinašali starši deci hrane, ki je obstojala iz sira, kajmada, kruha, luka, slanine in suhega sadja. Famulus je pa kuhal in delil hrano kakor je vedel in znal in izgledal je pri tem kot sedem dobrih let...

V Srbiji je ohranjenih še danes vse polno lepih narodnih običajev, ki v marsičem spominjajo tudi na naše.

Nam popolnoma tuji običaji so pa takozvane »slave«, ki jih najdemo pri Srbih in pravoslavni Rumunih.

Slava je domač praznik, ki sega daleč nazaj v prvo dobo pokristjanjenja. Na tisti dan, ko je sprejel praded krščanstvo, se obhaja slava, navzlic temu se pa vrše slave le v zinski dobi in sicer od sv. Luke do Vel. noči. Gospodinja speče »slav-

ski kolač«, ki mora imeti štiri pečate s začetnicami J. H. (Jezus Hristos), za kar uporabljajo posebni leseni pečat. Nekateri pa pečejo takozvane »kičene kolače«, ki so včasih naravnost umetniško izdelani. Različne živali, cvetje in listje se uporablja in zelo sem se začudil, ko sem našel na enem kolaču natanko tako narejeno tičico, kakršno sem videl na pogosti Potokarjeve matere na Kalu pri Sentjanžu na Kranjskem. Majhna reč, ki pa mnogo pove. Pripravi se tudi »žito«. To je kuhana in zmleta pšenica, ki se pomeša z medom in stolčenimi orehovimi jederci. Dalje se postavi na mizo posoda z vodo in vinom ter voščena sveča. Zove se popa, da blagoslovi pripravljene jedi in pijačo ter da razlomi kolač. Tega držita pop in gospodar, ga med pevanjem obračata in ga slednjič razlomita. Nato se služi družina z žitom, vinom in kolačem. Potem pa prihajajo sorodniki in znanci ter čestitajo »srečno slavo«. Domači jih služijo z omenjeno jedjo in pijačo. Slovesno razpoloženje vlada v hiši ves dan in tudi še naslednji.

Ožji sorodniki so pa zvani na obed ali večerjo. Če je pa na dan slave post, se

na dan postijo, naslednji dan se pa uživajo mesne jedi. Izjema na slavi je, da se za »Džurdžnjico« in slavo Iljino ne pripravljajo žita.

Ena najlepših slav je pa brezdvomno takozvana »šolska slava«, ki se obhaja na dan 14. januarja po pravosl. koledarju. Praznuje se takrat god sv. Save, ki je cerkveni in šolski patron. Sv. Sava je bil znamenit srbski menih na Sv. Gori Atos in bil kasneje spoznan svetnikom. Na ta praznik slavijo vse šole slično kot ob drugih slovah privatne hiše. Žito in drugo oskrbi občina in kolač razlomi s popom takozvani »domačin«, ki opravlja svoje dostojanstvo eno leto. Komur pa da po obredu kos kolača, je določen za bodočega »domačina«.

Zbrano je na slavi učiteljstvo z vso šolsko mladino. Pri obredu se poje sv. Save himna, katere začetek slove:

Uskliknimo s ljubavju
svetitelju Savi
srbske crkve i škole
svešteničkoj glavi!
Tamo venci, tamo slava,
kdi naš pastir Sava spava
Pojte mu Srbi pesmu i utrojte!

Odbor imenovane naše deželne organizacije je sklenil:

1. Vlada se prosi, da **nemudoma** nakaže deželnemu odboru državni prispevek 1.017.000 K, ki se naj izplača učitelstvu **takoj** kot enkratni nabavni prispevek.

2. Odbor »Deželnega slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani« konstatira, da je državna podpora za leto 1917 **enkratno izplačan prispevek**, kakršnega so dobili vsi uslužbenci **deželni in državni** vseh kategorij; učiteljstvo tedaj namesto od dežele od države.

3. Vlado se prosi storiti potrebne korake, da bo deželni odbor vojvodine Kranjske izplačeval deželne vojne draginjske doklade tudi za leto 1918 v isti izmeri, kakor jih dobivajo vsi javni nastavljenici vse Avstrije.

4. Predujem 200—300 K **učiteljstvo odklanja**. To ni v smislu sklepov državnega zbora. S tem se podaljšuje termin izplačevanja državnih podpor.

Ti predlogi so bili v obliki spomenice dne 21. decembra 1917 poslani: ministrskemu predsedstvu, naučnemu in finančnemu ministrstvu, deželnemu šolskemu svetu, Jugoslovanskemu klubu, državnima poslancema dr. Ravniharju in dr. Lovru Pogačniku ter našemu časopisu.

Dvignili smo ves aparat, da prepričamo nesrečo. Kakor sedaj vidi javnost, se moramo boriti celo za to, kar nam priznata državni zbor in vlada. Imamo v vsakem pogledu in za vsak slučaj tako dobre prijatelje, da nas zanje lahko zavida ves svet! In kakor smo prepričani, da zmaga naša pravična stvar, tako smo obenem uverjeni, da pride dan plačila tudi tem našim prijateljem. Vsaj za nas bo to resnično lep in velik dan!

Vojna.

DELO SLOVENSKEGA UČITELJSTVA ZA „RDEČI KRIŽ“ IN DRUGE VOJNOPO-MOŽNE SVRHE.

Ob IV. štajerskem vojnem dnevu so darovali dečki na okol. šoli v Celju 5278 K; Janez Robič, šolski ravnatelj in Fran Zacherl, učitelj v Ljutomeru za „Rdeči križ“ po 5 K v mesecu decembru, 10 K; **skupaj 6278 K**.

Danes izkazanih 6278 K

V zadnji štev. izkazanih . 286.019'19 „

Skupaj 286.081'97 K

VII. VOJNO POSOJILO.

Fani Žebre, nadučiteljeva soproga v Starem Trgu pri Ložu, 3000 K; vodstvo ljudske šole v Hinjah, 2000 K; Martin Zarnik, nadučitelj v p. v Trnovem na Notranjskem, 1000 K; šolska občina Slavina na Notranjskem, 1000 K; slovenska trgovska šola v Ljubljani, 1000 K; s posredovanjem šolskih vodstev in učiteljskih zborov na deških ljudskih šolah v Ljubljani se je podpisalo VII. vojnega posojila in sicer na I. mestni deški ljudski šoli 75.400 K, na II. 70.700 K in na IV. 56.200 K; **skupaj 210.300 K**.

Srednje šole.

Josip Wester, c. k. gimn. ravnatelj v Novem mestu, 1000 K; dr. Fran Perne, c. kr. gimn. profesor v Ljubljani, 20 K; **skupaj 1020 K**.

Danes izkazanih 1020 K

V zadnji štev. izkazanih . 66.457'38 „

Skupaj 67.477'38 K

Po obredu se služijo vsi navzoči z žitom, vinom in kolači. Na slavnostni obed so zvani šolski dostojanstveniki in popa. Po kosilu pa se začne zbirati narod okolo šole. V sobe pa se nanosi jedi in pijače, da se šibe mize...

Ves narod se gosti. Zunaj na šolskem dvorišču pa svirajo cigani kolo. Narod raja in peva. Mladina in žene so odšle domov. Deca je že v lepem snu in vendar jim še noge ritmično udarjajo — še rajajo v veselem kolu...

Tam v šolskih sobah pa še sede gazde in razgovarjajo, ugrabijo, politikujejo... Presrčen je ta šolski praznik, vezi med šolo in domom se nanovo utrde. Sploh je bila šola v Srbiji vedno torišče vsega narodnega slavlja.

V poletnem času pa so »preslave«, katere slavi vse selo. Primerjali bi jih lahko v enem oziru z našim proščenjem. Dopoldne služi pop božjo službo in po njej se pomika litija (procesija) po selu in polju. Popoldne se pa začne zbirati narod pri šoli na »vašaru«. To je ljudska veselica in malo sejm. Staro in mlado se vrtilo v lepem kolu. Po dve, tri skupine ciga-

DENARNI USPEH DELA SLOVENSKEGA UČITELJSTVA V DOBI VOJNE DO DANES.

Glasom izkazov v „Učit. Tovarišu“:	
Za „Rdeči križ“ itd.	286.081'97 K
III. vojno posojilo	278.848'69 „
IV. vojno posojilo	2.761.438— „
V. vojno posojilo	10.314.807— „
VI. vojno posojilo	418.450— „
VII. vojno posojilo	210.300— „
Srednje šole	67.477'37 „

Skupaj 14.337.403 04 K

Važna odredba za učitelje-vojake.

V vojaški službi v zaledju se nahajajoči in za frontno službo nesposobni učitelji državnih, deželnih in občinskih šol, ki pripadajo stanju moštva, se morajo nanovo pregledati, da se ugotovi stopnja njih sposobnosti. Tisti, ki so spoznani trajno za frontno službo nesposobne, se za dobo od 31. decembra 1917 do 15. julija 1918 provizorično oproste, če morejo dokazati z dokumenti, da so izprašani (državno) za učiteljsko službo in da imajo imenovalni dekret. — Učitelji, ki so klasifikovani za strašno službo, so od tega provizoričnega oproščenja izzeti in morejo biti oproščeni od nadaljnjega vojaškega (črnovojniškega) službovanja le na podlagi predlogov od kompetentnih oblasti. — V to provizorično oprostitelno odredbo niso všteti za pomožno službo kvalifikovani obvezanci prezenčne službe. Nadaljno oproščenje v smislu tega odloka provizorično oproščenih učiteljev se zgodi potom splošnega oproštilnega postopanja. Taki provizorično oproščeni, ki o njih do srede junija 1918 ne pride definitivna opustilna odločitev, morajo biti k nadaljevanju vojaške službe zopet pozvani na dan 16. julija 1918. — Ta odlok se glasi: M. A. 130.057 (Ldw.-Erl. des M. f. L. V. E. G.) L. Nr. 500.194 vom 29. November 1917.

Pozdravljeni!

VSEM ROJAKOM.

Z veliko vero in upanjem pošiljamo prvo številko „Jugoslovana“ v jugoslovanski svet. V globoki zavesti težke naloge prosimo vse enako in druge dobro misleče, da nas podpirajo z besedo in dejanjem. Prva številka kaže, kakšni smo. Kjerkoli bomo našli pametno misel in plodno zmo, bomo vzeli oboje in ju zanesli z ljubeznijo v srca našega naroda.

S temi besedami je opremilo uredništvo prvo številko „Jugoslovana“ ter ga poslalo širom slovenskega ozemlja. In — odkritosrčno rečeno — razveselili smo se tega našega glasnika boljše in srečnejše naše bodočnosti.

Prva številka „Jugoslovana“ nam je nehoti v spomin poklicala vse one boje, vse one bridkosti, vsa ona preganjanja, ki jih je moralo pretrpeti ravno slovensko napredno učiteljstvo — ko je ostalo zvesto svojemu vzvišenemu poklicu, svoji neomajni lastnosti značajnosti, odkar je zagospodovala v lepi slovenski deželi stranka, ki si je nekdanj zapisala na svoj prapor besede: »Pogin slovenskemu naprednemu učiteljstvu!« — a ki sedaj nastopa očiščena in prerojena na onem delu slovenskega ozemlja, koder je nekdanj bučalo od krika bratomornega boja.

In mož, ki je nekdanj šel — sam sin očeta učitelja — pod devizo »Pons asinorum« v boj proti značajnemu slovenskemu učiteljstvu — je slednjič dobil pravo pot in začrtal slovenskemu narodu cesto, ki mu mora prinesiti najlepšo bodočnost. Ime tega moža dandanes izgovarjajo v

slovenskem narodu z ono pobožnostjo, ki je lastna edino le temu narodu.

Slovensko napredno učiteljstvo je bilo v svoji pretežni večini že davno prepričano, da po tej poti, kakor jo je začrtal v slovenski javnosti sedaj tako zaničevani, a nekdanji nekronani kralj vojvodine Kranjske, ne more iti dalje, zakaj ta pot je vodila slovenski narod naravnost v pogubo.

In kar si je napredno učiteljstvo že od nekdanj želelo in po čemer je od nekdanj hrepelo — po zedinjenju vsega južnoslovenskega naroda — ta prekrasna misel je našla ravno v možu, čigar ime je danes geslo in program slovenskega naroda posebe in jugoslovanskih narodov sploh, tako trdno podlago, da je ne zrahlja nihče več!

Naša deklaracija z dne 30. maja je naša zvezda vodnica!

Leta 1906. je zborovalo v Belgradu vseslovensko učiteljstvo, in s ponosom lahko zapišemo, da je bilo takrat ravno slovensko napredno učiteljstvo oni glasnik, ki je že zahteval in priporočal duševno združitev vseh jugoslovanskih učiteljskih organizacij v eno skupino. Načelo kulturnega združenja smo večkrat pozneje poudarjali in zagovarjali. Slovensko napredno učiteljstvo — žal — takrat ni doseglo svojega smotra, ker so se tej nameri postavili nasproti vsi oni faktorji, ki še dandanes rujejo javno in na skritem proti naši deklaraciji. Pač pa je le-to učiteljstvo občutilo trdo pest onih naših protivnikov ravno v sedanjem času, zakaj izkusili smo maščevanje: hišne preiskave, zaslišavanja, preganjanja, konfinacije itd. itd. — A le-to nas ni nikakor ostrašilo, temveč še danes stoji slovensko napredno učiteljstvo na tistem stališču kakor leta 1906, in to smo ravno pokazali s svojim manifestom z dne 10. septembra 1917, sprejetim na seji upravnega odbora naše Zaveze.

Danes lahko s ponosom dvigamo glave, zakaj danes mora pač vsa slovenska javnost priznati, da je ravno slovensko napredno učiteljstvo jasno pokazalo, da je bila njegova politika že od nekdanj slična oni politiki in onemu programu, ki sta dobila svojo posebljenost v velikem mislecu, našem nekdanjem političkem nasprotniku — pokojnem dr. Kreku.

Ta politika pa ni dobila niti najmanjšega odmeva v onih naših tovariših, ki so jih proti nam tako radi izigravali ravno sedanjí najboljši privrženci majniške deklaracije, češ, glejte jih, to so pravi narodni pionirji — a vi!?

Pač — uživati so ugodnosti na naš račun — a mi smo bili komaj, komaj deležni nekaterih drobtin, ki so jim padale z oblozene mize.

In ti veliki možje, ki so se vedno izkazovali kot pravi junaki pri zatiranju svojih naprednih tovarišev, nimajo danes toliko poguma, da vržejo iz svoje sredine moža, ki ga po razumu zdrav, sicer pa preprost mož in mu izreka svoje neupanje.

Žalostni spomini!

Ob pogledu na »Jugoslovana« in na živahno, najlepše sadove obetajoče politiško gibanje širom slovenskega ozemlja, so pač pozabljeni vsi ti žalostni spomini, so osušene vse one nebrojne solze, ki so jih prelile naše žene ob preziranju povodnem oddaj raznih službenih mest, so preboljena vsa politiška preganjanja — vam kličemo: Pozdravljeni! — Podajmo si roke in strnimo se v močno falango, po hititmo z delom navdušeno med slovenski narod in izpolnimo zadnjo željo pokojnega dr. Kreka:

»Bodite složni v delu za narodno bodočnost, bodite neumorni v stremljenju po združenju, bodite nevmajni v veri, da pride dan osvoboditve in svobode«.

Načrt preustrojitve našega šolstva.

VII.

Od strani »Zaveze« sem sprejel tudi jaz nalog sodelovati pri načrtu o preosnovi našega šolstva. Za to nalogo sem bil kajpada takoj navdušen. Človek pač rad kuje načrte, najrejšje pa načrte o šoli in šolstvu. Sicer pa sem prepričan, da je reforma našemu šolstvu krvavo potrebna.

Nakrat pa se mi oglasi v srcu rezko, jedko vprašanje, ki ga hočem sedaj zastaviti tudi tovarišem v »Zavezi«. Vprašanje namreč:

Čemu vse to? Čemu vse to idealno delo? Ali bo ves ta duševni napor imel kakšno praktično vrednost? Ali bo kateri izmed merodajnih činiteljev upošteval to naše pošteno delo, in kakor ono tudi sloni na pravičnih premisah? Ali imamo moč v sebi, da te svoje nazore na katerisibodi način uveljavimo tam, kjer o obliki in smeri šole odločajo, oziroma kjer bodo odločevali?

Evo! Ne slepimo sami sebe. Saj je vse učiteljsko delo dosedaj še preveč nosilo pečat idealizma, in bore malo je bilo praktično. In če nima biti praktično, no, potem je vse skupaj le blesteč turnir, o katerem bodo morda bardi pevali, a drugega tudi nič ne prinese ne nam, ne šoli, ne narodu.

Poreče kdo: »To naj nas pri tem delu nikar ne moti. Mi izgotovimo čimbolj podroben in sistematičen načrt, in ko ga izgotovimo, ponudimo ga komur gre. In če ga dotični ne sprejme, mi si peremo roke in lahko rečemo: Svojo dolžnost smo storili«.

Ne, prijatelj! Menim, da s tem svoje dolžnosti nismo storili niti najmanje, in naše delo bi na ta način postalo res le — poza in fraza. Naše delo za preosnovo našega šolstva ne pripadne, še manj pa konča z izdelovanjem načrta.

Načrt je mrtva črka, in če bi bil tudi sprejet, mu jedva živ element, t. j. učiteljstvo poda vsebino. Šolstva ne bomo preosnovali z načrtom, na katerega lahko ob vsaki priliki in nepriliki potrkamo, češ — saj ga imamo, pa še kakšnega; drugo pa naj bog pošlje po svoji previdnosti. Tak načrt, oziroma tako mnenje o načrtu bi bilo slednjič še nam samim na škodo.

Načrtu moramo tedaj podati meso in kri. Ali bomo to zmogli? Da, kakor hitro bomo imeli za slombo v širokih masah naroda. Narod pa in njegovo mišljenje predstavljajo dandanes še njegove politične stranke. Vemo pa, katera stranka prevladuje danes v naši ožji domovini. Zdaj pa pridite z modernim, naprednim načrtom na dan! Da pri načrtu o preosnovi ljud. šolstva ne gre v glavnem zato, ali naj otrok prične pohajati šolo s 6. ali 7. starostnim letom, in ali naj hodi v ljudsko šolo 7 ali 8 let, o tem ste menda vsi prepričani.

Gre za duh, ki naj vlada v šoli; za predmete, ki se bodo učili v nji; za osebe, ki bodo učile; za način, kako se bo snov učila; za možnost, kdo bo tega deležen, ne da bi ga ovirala usoda nizkega ali visokega rojstva. Za to gre. In zato začnimo preosnovo ljudske šole najprej pri sebi, pri učiteljstvu! Vržimo zastarele okove od sebe. Izobrazimo se predvsem

nov svira in svira. Vse je praznično oblečeno, ves dragoceni nakit vidiš ta dan. Domači in bližnji kafedžije točijo raznovrstno pijačo, tam v senci pa se sučejo jerci in prasci na ražnju. Tudi slepi guslar svira na svoje žalostne gusle in poje o kraljeviču Marku o Kosovem Polju...

Ta dan si gost zvan ali nezvan v vsaki hiši. Ta dan je gazda posebno resen in razpravlja se o slavnih pradedih porodice (družine). Slovesno razpoloženje vlada vsepovsod. V treznosti in veselju se razhaja narod.

Božo Račić.

To in ono izza preteklih dni.

XIX.

Danes pa nekaj malega iz studijske dobe!

Začetkom julija leta 1878. smo na Ljubljanskem učiteljskem maturirali prvi četrtoletniki; do leta 1877. je imelo namreč to učiteljske le troje letnikov. — Deželni šolski nadzornik za ljudsko šol-

stvo na Kranjskem je bil tačas Rajmund Pirker, vnet »Nemec«, pravi tip takratnega političnega režima v vojvodini Kranjski. Ravnatelj Ljubljanskega učiteljskega pa je bil Blaž Hrovath, Nemec kranjskega kopita, prej gimn. učitelj, bi-rokrat in optima forma. Verouk je poučeval J. Klemenčič, blag, prijazen in dobrosrčen gospod. Glavni učitelji pa so bili: Jos. Celestina, znan spisovatelj slov. matem. učnih knjig, večš strokovnjak; Leop. pl. Gariboldi, mnemoteknik; Viljem Linhart, dober metodik; Jak. Praedika, štaj. Slovenec, prej strokovni učitelj na dež. meščanski šoli v Celju. Na vadnici so poučevali: J. Eppich, J. Gerkman, Jos. Sima, zagrizen nemčevalec, mnogoletni okrajni šolski nadzornik v pol. okraju Kamniškem in urednik zloglasne »Laibacher Schulzeitung« ter Iv. Tomšič, izdajatelj in urednik izbornega mladinskega lista »Vrtec«, ki še danes izhaja, sicer v tisti obliki kot za Tomšiča, a ne v tisti vrlini in tistem duhu. Učitelj glasbe je bil znan slov. skladatelj A. Nedved, direktor nemške »Filharmonične družbe« v Ljub-

ljani, rodom Čeh, a učitelj telovadbe Julij Schmidt, rodom Prus. »Risanje je učil in nekaj časa tudi kaligrafijo — J. Kromberger. Mož je v svojih urah čenčal o vsem mogočem, le o tem je malo pravil, kar bi bil — moral. Seve smo gojenci med njegovim »poukom« čas upo-rabljali za razna opravila, ki se niso tika-la — risanja. Jaz vsaj nisem kaj profitiral pri Krombergerju. Najbolj mi je o njem ostalo v spominu to, kakšne preglatvice mu je provzročala — perspektiva...« — Izmed vseh tu naštetih učiteljev menda živi samo še V. Linhart, ki biva danes kot upokojeni štaj. dež. šolski nadzornik v Gradcu.

Absolventov-učiteljsčnikov nas je bilo leta 1878. pet najst v Ljubljani. Izmed teh je do danes umrlo čvetero, štirje pa se nahajajo že v zaslužnem pokoju. Aktivno službujočih učiteljev nas je še sedem ter bomo, če bo res in to hoče usoda, obhajali k letu štiridesetletnico svojega učiteljevanja, h kateri Vas, tova-riš urednik, že danes prav vljudno vabi

Vaš udani

Slamoštev.

socialno, ali temeljito. Kritično revidiramo dosedanje svoje mišljenje in delovanje. Poglejmo neustrašeno v vrzeli naše duše, kjer nam nepoučenost v znanstvenih in umetniških strokah zija nasproti kakor lačen zinjaj. Pretresimo odkritosrčno svoje dosedanje takozvano "narodno" delo, često le preveč s petjem in krčmo spojeno. Vprašajmo se enkrat pošteno, v kateri politični stranki stojimo, zakaj tam stojimo, in kakšen dobiček ima in staimela od tega šola in narod, — in tudim! In če to in drugo pretresemo, potem pridemo do tega, da treba temeljite revizije na vseh plateh našega mišljenja in delovanja. In potem si zgradimo načrt, v katerem smislu in v kateri smeri, v katerem duhu nam je delovati vztrajno, dosledno in nevstrašno med našim ljudstvom. Tu moramo najti pot. In zato sem jaz zato, da se najprej udeležim prva točka našega programa, t. j. načrt o delu na polju splošne ljudske izobrazbe v najširšem pomenu besede. S tem stoji in pade nadaljno delo o reformi šolstva.

Ako si pridobimo na ta način trdna tla, neomajljivo oporo med ljudstvom, potem bo to ljudstvo samo z nami vred zahtevalo zakonsko preobnovo notranje in vnanje uredbe ljudskega, srednjega in visokega šolstva. To je prava pot, je zid naše prihodnosti — vse drugo je le jalovo početje, ki se lepo bere, a prav nič ne zaleže.

Nekaj moramo storiti! se čuje glas. Da, to je res! Ali da moramo že danes, in to že prav vse izvršiti, ni nikjer zapisano. Z načrtom ni nič, dokler ga kdo ne sprejme, a to se zgodi le, če stopimo korajžno na ono pot, ki nas gotovo pelje do udeležitve našega naroda.

Ako so pa tovariši drugačnega mnenja, predlagam, da:

1. izdelamo najprej načrt za ljudske šole, in ker bi reformirana ljudska šola poleg nereformirane srednje šole bila nesmisel in greh na mladini in narodnem telesu, tedaj:

2. naprosimo srednješolske profesorje, da proglasijo dosedanje srednješolsko, osobito pa gimnazijsko vzgojo kakor nepraktično, duhomoren preostanek srednješkoli samostojnih šol, ter da izdelajo reformni načrt o praktični srednji šoli, kakor jo rabi živ in žilav narod mladostne, nepokvarjene krvi in proletarskega pokolenja; 3. ponudimo svoj — upam vsaj — modern načrt našim poslanecem in v šolskih zadevah odločilnim pravkom političnih strank, v prvi vrsti sedaj vladajoči politični stranki, ter drugim merodajnim činiteljem, naj ga brez drugega sprejmejo in udeležijo;

4. proglasimo gotove vrste študij na visokih šolah kakor brezploden študijski balast, katerega korist ni v sorazmerju niti s časom in denarjem, ki mu ga posveti mladenič;

5. zahtevajmo, da postanejo prirodoslovne in socialne vede os, okrog katerih naj se suka ves pouk.

Itđ., itd. —

Dosežemo to kar tako z glasovanjem, z resolucijami, avdiencami in peticijami — meni prav. Ker pa sem prepričan, da na ta način ne dosežemo tega, stavljam odseku za sestavo načrta šolske reforme kot prvi in najnujnejši predlog k predmetu sledeče:

Učiteljsko naj se v vseh socialnih in drugače znanstvenih ter umetniških, tudi verskih vprašanjih čimprej točno orientira ter sestavi načrt za organizirano izobraževalno delo med ljudstvom, ker leto nas privede, posredno sicer, ali po najkrajši in najzanesljivejši poti k zaželeni preobnovi slovenskega šolstva.

Pripomnim le še, da to delo lahko opravimo, ne da bi se kot stanovska organizacija naslonili ob kakšno politično stranko in njen program. Če pa je taka oslomba res potrebna, potem upam, da se ne bomo naslanjali ob reakcionarne stranke, niti ob laži napredne. Dogodki svetovne vojne bi nas morali vendarle nekaj naučiti.

Ferdo pl. Kleinmayr.

J. PAHOR:

O šolski reformi.

(Nadaljevanje.)

Vse delo šole bi moralo tedaj sloneti na načelu, da se individuum samostojno razvija in posebno še v moških letih. Samorazvoj bi lahko to imenovali. Toda v sedanji naši srednji oz. visoki šoli je

načelo samorazvoja nemogoče. Naša srednja oz. visoka šola je le preveč nekaj privilegij šolnikov in veda teh šolnikov je le premnogokrat na antiko naslonjena »šolska modrost«, ki ji nedostaja glavno, namreč praktično izkoriščanje vede v velikem. Pouk je neenoten, brez zveze ter samo kopiči teoretizirajoče znanje, ne da bi količkaj upošteval individualne in socialne potrebe. Naj navedem tu besede dr. L. Lénarda, ki jih je zapisal v »Najprej« (3. nov. 1917): »V gimnaziji nisem nikdar pazil, zakaj, kar je profesor razlagal na dolgo in široko, se mi je zdelo tako malenkostno, da ni moglo pritegniti mojega duha, majhnih in lahkih lekcij se doma nisem učil in zaradi tega sem bil v šoli često nepripravljen. Kar sem se učil v gimnaziji, od tega nisem imel pozneje nobene koristi ali le malo, korist sem imel skoraj izključno le od onega, kar sem uganjal sam kot »alotria« poleg šolskega pouka, deloma celo proti volji profesorjeve.

Tako bi lahko mnogokateri izpovedal. Dejstvo je, da se v vedi priborijo daleč le oni talenti, ki jih nosi (če jim niso razmere sovražne) posebni nagon ali pa, če so našli idealnega vzgojitelja, ki jim je umel zdramiti posebno veselje za stvar.

Praktična angleška šola je daleč od vsakih pedantnosti, ki zagrenijo pri nas pouk učencu in učitelju. Profesor razlaga snov in ko pozneje izprašuje, znajo morda trije, štirje. Zadošča mu. V drugih predmetih so zopet drugi, ki se v lekcije poglabijo, ki morda znajo še več, kakor se od njih zahteva. Tako se gojenci svobodno razvijajo v smerih, ki jim prija, v katerih igraje premagajo največje ovire ter se končno dvignejo k vrhuncem vede. Zato pa prekašajo Angleži na vseh poljih znanosti vsa druga ljudstva sveta ter se ima človeštvo za kulturni in praktični napredek zahvaliti največ njih znanstvenim veleumom.

Ker je torej naše šolstvo razredno, ker je zraslo na tradiciji, neglede na družboslovna načela, zaradi tega tudi ne odgovarja potrebam družbe in države, mora danes stremeti reforma za tem, da postane šola res vsestransko koristna ustanova. Na ta način bo reforma prispevala tudi k rešitvi nalog, ki jih narekuje prodirajoči demokratizem: vse izenačenje pravic sloni namreč na vsestranski ljudski naobrazbi.

In kako naj bi se preustrojilo vseučilišče? Tako, da ima — prvič — na njem vsaka smer človeške dejavnosti, tudi obrt, možnost najvišjega znanstvenega razvoja, drugič, da daja vsakemu zraven potrebne strokovne izobrazbe še splošen pogled v vedo, v družbo in življenjske naloge, da torej širi sociološko spoznanje.

Zato bi morala biti univerza¹⁾ predvsem narodno-enotna, znanstveno ločena in svobodna. Vsebovala bi oddelke za prirodoslovstvo, matematiko, politično in pravno vedo, za filologijo in zgodovino, gospodarstvo, umetnost, teologijo in politično. Nad vsem pa bi stala filozofija. Medicina bi se pridelila prirodoslovstvu, astronomija matematiki, v gospodarskem oddelku bi se učilo o produkciji, trgovini itd. ... Tako bi bilo mogoče, da se mediciner izpopolnjuje v prirodoslovski fakulteti, raziskovalec pa ostane v stiku z zdravniško vedo; upravni uradnik dobi pojme iz narodno-gospodarske in finančne vede, diplomatski zastopnik iz filologije.

Učne predmete za posamezne poklice določi vlada, toda poseganje v druge panoge naj bi se ne vršilo le zaradi načrta in predpisov, temveč naj bi bilo tudi spontano. S tem zadosti vseučilišče načelu o razvoju osebnosti.

Vsi slušatelji bi pa morali študirati sociologijo in lastno državno pravo in mnogi bi se posvetili modroslovju. Tako bi univerza odprla pogled na civilizatorne namene družbe ter bi razvijala človeka ne le osebnim koristim, temveč tudi socialnim in političnim dolžnostim.

V tem oziru je morda srednjeevropsko vseučilišče najbolj siromašno. Kar prinesejo njegovi obiskovalci sociološkega spoznanja v življenje, je omejeno največkrat na nekoliko skepticizma in npravnega nihilizma. Posledica je potem navadno, da taki narodovi sinovi stoje ali izven vsega snovanja ljudstva, ker se jim zdi vse premajhno in prenizko, ali pa posegajo v javno življenje često iz sebičnosti in na ta način sejejo s svojimi nazori nezdrave kali v ljudstvu.

Z vprašanjem univerze je precej rešeno tudi vprašanje srednje šole. Tudi ta mora biti enotna, zakaj specializiranje v naobrazbi vzdržuje civilizaciji sovražno življenjsko naziranje. Osvoboditi pa se mora »klasičnega konvencionalizma«, v

* Po Ratzenhoferju.

kolikor ga ne zahteva visoka šola. Angleške srednje šole imajo v nižjih razredih 5 tedenskih ur latinščine, v višjih samo 3, zato pa nemščine 4, francoščine 5, fizike, kemije in prirodopisa celo 16 ur in sicer večinoma praktično v laboratoriju. Na enotni srednji šoli naj bi se poučevali le elementi latinščine in grščine in le kot priprava za teološki, filozofski, politični in prirodoslovski študij. Obvezni pouk iz teh dveh mrtvih jezikov bi veljal le za nekatere in bi jim bil tudi različno odmerjen; obsežno bi se pa grščina in latinščina obravnavali pravzaprav na filološki fakulteti.

Spričo naših šolskih razmer bi tak preobrat morda tuptam naletel na odpor srednješolskega učiteljstva, toda koristi družbe ne smejo trpeti radi stanovskih interesov. Reforme so trde za prizadete in stvarno težke, ker postavljajo nove osnove, toda dejanske razmere družbe so močnejše kakor ovire. Če se mora srednješolski gojenec leta in leta podrobno seznanjati z nazori in običaji narodov, ki so že davno izumrli, če se mora natančno ukvarjati posebno s starimi verskimi nazori, ki so današnjim celo sovražni, potem ni to le nepraktično, ampak tudi nesmiselno. Toliko slabše je, če se radi mrtvih klasičnih jezikov zanemarija moderno jezikoslovje. Ker pa delo vseh višjih poklicev v družbi naravnost zahteva globoko humanistično naobrazbo, spada v enotno srednjo šolo predvsem obsežni študij materinega jezika, na podlagi njegovih klasičkov, na podlagi narodovega kulturnega in gospodarskega življenja. Okrog tega žarišča bi se potem razvrstili drugi učni predmeti. Ves pouk bi torej ne visel več v zraku, rasel bi iz dejanskih razmer, zajemal iz njih vedno novih sokov in plemenitil vse življenje naroda. (Dalje.)

Srednješolske vesti.

Dr. Lavo Čermelj je imenovan za namestnega gimnazijskega učitelja na Goriški slovenski državni gimnaziji v Trstu, dr. Gustav Pirjevca pa za namestnega gimnazijskega učitelja na nemški državni gimnaziji v Trstu.

Iz ljudskošolske službe. Stalno sta upokojena nadučitelj v St. Vidu pri Vipavi Ivan Rudolf in učiteljica Ivana Smole, začasno pa nadučitelj v Knežaku Dragotin Česnik in Antonija Mikota - Vohrinceva; Kristina Hitjeva je imenovana za suplentko na dvorazredni ljudski šoli pri Sv. Jakobu ob Savi; začasno vodstvo te šole je poverjeno učiteljici Antoniji Pra-protnikovi; za suplentke so nameščene: Justina Kavšekova v Postojni, Ana Žorževa na osemrazredni dekliški ljudski šoli pri Sv. Jakobu v Ljubljani, Frančiška Božičeva v Šmarjeti, Ivana Cerarjeva in Ana Koščeva v Šiški, Ana Tomšičeva v Dolenji vasi, Vera Rekarjeva v Trzinu in Vida Kraševčeva v Žužemberku; začasni učiteljici Justini Kmetovi je poverjeno začasno vodstvo na ljudski šoli v Šturi-jah; suplentka Marija Bahovčeva je imenovana za začasno učiteljico, suplent Miroslov Kovač pa za začasnega učitelja v Zeleznikih.

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

V pojasnilo. V zadnji številki »Učiteljskega Tovariša« je prijavilo vodstvo Zaveze delegate Kranjskega in Gornjegrajskega učiteljskega društva in takoj nato pripomnilo, da so nekatera društva že tako otrpnila, da se ne zmenijo za noben poziv; dostavilo je še besede, da naj zavodni člani takih društev govori s predsedniki resno besedo: predsedniki naj delajo ali pa odstopijo. Da ne bo kdo napačno sodil in mislil, da se tičejo te besede novega predsednika Gornjegrajskega učiteljskega društva, ker stoji ta poziv pod naslovom Gornjegrajskega učiteljskega društva, izjavljamo, da vodstvo Zaveze ni nikakor moglo misliti na Gornjegrajsko učiteljsko društvo, ki je bilo pod prejšnjim in je pod sedanjim predstvomstvom jako marljivo in delavno, ter vedno vestno izvršuje svojo nalogo tudi v sedanjih hudih časih. Vodstvo je imelo tu v mislih ona društva, ki ne dajo od sebe nikakršnega znaka življenja, ki se nič več ne zmenijo za noben poziv, za nobeno okrožnico in prošnjo, ki tako trdo spe, da niso volili niti delegatov, torej niso zastopana na današnjem delegacijskem zborovanju. Taka društva smo hoteli z ono pripomnjo zbuditi iz brezdelnosti k delu.

Vodstvo Zaveze.

Kranjsko.

Društvo vpokojen. učiteljstva glasno kliče po svojem odboru: Tovariši in učiteljske vdove! Pristopite v večjem številu z novim letom 1918 v naše društvo! Preteklo leto nam je bela žena odpeljala štiri tovarišev člane v trajno večnost; vsi njihovi ostali so kaj radi prejeli pogrebno podporo. Namesto teh je res bilo šest novih sprejetih, a to je vse premalo. Ako pogledamo malo v zapisnik, vidimo koliko jih je še, ki se ne ganejo v dobrobit svoj in svojcev. Sicer je umrlo izmed učiteljstva še nekaj tovarišev nečlanov, ki njih svoji sedaj zaman obujajo kes, ker niso bili deležni podpore. Glejte, prijatelji in prijateljice, vrata za pristop v društvo so vsak dan na stežaj odprta! Odbor.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za konjiški okraj je zborovalo dne 15. nov. 1917 v Konjicah. Obisk je bil jako dober. Nanovo sta pristopila k društvu tov. Roza Davidova, učiteljica v Ločah in Frančiška Reboljova iz Zič. Predsednik ju pri tej priliki presrečno pozdravi. Ko se je spominjal še tovarišev vojakov, je prešel na dnevni red, katerega glavna točka je bilo predavanje: »Domoljubna mladinska vzgoja« ali »Mlada Avstria«. Njegovo predavanje se je vršilo na željo gospoda predsednika okrajnega šolskega sveta dr. Hohla, ki je bil pri predavanju navzoč ter se tudi vdeležil debate. Na podlagi lastne izkušnje, pridobljene v tozadevnem tečaju v Gradcu, je predsednik tovariš Bobič razpravljal o tej časuprimerini temi. Soglasno je bil naprošen, da nam o priliki svoja teoretična izvajanja tudi praktično pokaže. Sprejet je bil tudi predlog tovariša Brumna, da se vse šole v okraju naročijo na list »Mlada Avstria«.

Pri volitvi delegatov za Zavezino zborovanje sta bili izvoljeni tov. Pleškova in Bezljajeva. Končno je še predsednik, pozval tovariše, naj prispevajo po znanem ključu za učiteljski pomožni sklad, ter je zaključil zborovanje. G.

Slovenjebistriško učiteljsko društvo zboruje dne 3. januarja 1918 v hotelu Peter Novak, v Slov. Bistrici ob 10. uri dop. ob nastopnem vzporedju: 1. Zapisnik o zborovanju društva dne 16. nov. 1917. 2. Dopisi. 3. Predavanje: »Narodno gospodarstvo in valuta«, govori gosp. dr. Alojzij Goričan. 4. Poročilo o »Zavezinem delegacijskem zborovanju v Ljubljani dne 28. decembra 1917. 5. Polaganje računa za minula leta. 6. Volitev novega odbora. 7. Slučajnosti. — K obilni udeležbi vabi Jos. Sabati, tč. predsednik.

Trst.

Zborovanje Učiteljskega društva za Trst in okolico se je pričelo v nedeljo, dne 16. t. m., ob pol 10. uri dopoldne v prostorih zaposlovalnih tečajev goriškega učiteljskega po vzporedju, ki smo ga v svojem listu že objavili.

Predsednik tov. A. Germek pozdravlja vse navzoče (79 članov) v prostorih Rivoltelle, kjer je že tekla kri za naše najsvetejše — za naš jezik. Časi se izpreminjajo, in danes zborujemo tukaj v slovenskem jeziku. Posebe se pozdravlja navzoče goste: gg. dež. nadzornika Matejčiča, okr. nadz. prof. Nekermanna, vodjo zap. tečajev dr. Pirjevca, zastopnika pol. društva »Eдинosti« dr. Slavika in dr. Wilfana ter gojence zaposlovalnih tečajev. — Domisli se dveh žrtev sedanjega časa: tov. Viktorja Sosiča in Egona Sežerška. (Slava!) — Preide k dnevnemu redu in da besedo tov. Ganglu.

Tov. Gangl obširno poroča v enournem referatu o preustrojitvi našega šolstva. Poročilo sprejmejo navzoči z odobravanjem. Nato predlaga:

1. Delegatom Učit. društva za Trst in okolico naročamo, naj na delegacijski seji dne 28. t. m. v Ljubljani zagovarjajo, oziroma zastopajo v svojih izvajanjih začetna in utemeljena načela.

2. Učit. društvo za Trst in okolico izreka željo, naj člani odseka, izvoljeni od upravnega odbora Zaveze, prevzamejo po svojem nagnjenju, po večjem zanimanju in po posebnih možnostih sodelovanje pri posameznih skupinah tega načrta, ker je na ta način omogočeno temeljitejšo delovanje in dovršenejšo delo.

3. Tako posamezno predelane in izgotovljene skupine naj odsek potem pregleda in ebdela zorno, da bo delo enotno in da pridejo do izraza tudi nazori in mnenja, ki jih goje posamezniki do ostalih skupin tega načrta.

4. Učit. društvo za Trst in okolico predlaga, naj se vodstvo Zaveze obrne na učiteljske zbore učiteljskih v Ljubljani, Mariboru in Gorici, oziroma na zaposlovalne tečaje v Trstu in Ljubljani s prošnjo, da izrazijo svoje mnenje glede na reformo učiteljske, ki mora sloneti na principu temeljite strokovne izobrazbe in ki se nadaljuje ter zaključuje na vseučilišču, kakor je bilo to načeloma označeno v tem referatu.

Tov. pl. Kleinmayr je prepustil izdelavo referata Ganglu. Vprašuje: Kam pojdemo z izdelanimi načrti? Kritizira dosedanje

delo učiteljstva, ki je bilo preidealno in premalo praktično. Treba, da si izberemo pot, ki po njej dosežemo reformo. Reforma se izvrši lahko od zgoraj ali iz mase. Načrt je mrtev, če mu učiteljstvo ne da vsebine. Treba izobrazbe, in sicer življenske izobrazbe! Učitelj mora živeti življenje, ki ga živi narod. Zaradi tega je treba revidirati vse nazore o vseh vprašanjih. Najprej je potrebno izdelati načrt za splošno narodno vzgojo; potem šele naj učiteljstvo izvrši načrt za preuredbo šolstva. In s tem načrtom prodremo la tedaj, če bo narod spoznal njegovo potrebo. — Priporočila in predloga: Slovensko učiteljstvo naj se čimprej temeljito orientira v vseh pereh socialnih, znanstvenih in umetniških vprašanjih ter naj sestavi točen načrt za organizirano izobraževalno delo med slovenskim ljudstvom, ker edino to nas privede po najkrajši poti posredno k zaželeni preosnovi slovenskega šolstva.

Dr. Wilfan se strinja z idejami obeh predgovornikov in pravi: Pride dan, ko bo človeštvo spoznalo, da smo premalo delovali na šolskem polju, ki ga doslej še ne poznamo dovolj. Učiteljski stan je najbolj zanemarjen v vsakem oziru. Učitelj (posebno na Kranjskem) izoliran. Razmerje med stanovni je nezdružljivo. Napaka je enih in drugih. Tudi v učitelju je krivda! Morda v tem, da pozna le pot v šolo. Učitelj je preenostranski! To ustvarja steno med njim in drugimi stanovni. V tem ima tudi vse neumevanje drug drugega svoj vzrok. Stopiti treba v ozračje novih nazorov in mišljenj. Treba dobiti pot, da pretrga učitelj svojo pot v šolo in pride v zvezo z drugim življenjem. Delo med ljudstvom pomeni tudi delo med našo takolimenovano inteligenco, ki je okorna in suha, ker imamo vse, le — „družbe“ ne! Če se dobimo pri delu za narod in kulturo, bomo delali med narodom in zanj. Kleinmayrov mnenje, da bo delo zaman, se mu zdi prepesimistično. Ene seme mora dati! In če pride do skupnega dela, bo doseženega veliko! (Pri-trjevanje.)

Tovarišica Frida Ščekova je za temeljito preuredbo učiteljske. Tudi je mnenja, da tiči vsa pomanjkljivost v tem, da imamo premalo strokovnega učiteljstva.

Tov. Širok je prepričan, da dosežemo vse, če uporabimo čas za delo v šoli in obenem pazimo, da bodo tudi drugi delali. Ko privedemo naraščaj do zavednosti, tedaj dosežemo vse.

Pri glasovanju sprejmejo zborovalci vse Ganglove predloge in tudi Kleinmayrov predlog soglasno.

O načrtu za Poslovni red Zaveze poroča tudi tov. Gangl. Po njegovem temeljitem poročilu se vname živahna debata.

Tov. Kleinmayr izjavlja, da je naše društvo o tem že govorilo na društvenem zborovanju dne 19. aprila 1914. Tistikrat je društvo zavzelo tudi svoje stališče o Poslovnem redu.

Tov. Gangl pojasnjuje, da je načrt sedaj izpremenjen. Nova je določitev članarine, ki jo je fiksiral upravni odbor Zaveze. oziroma ki jo je on utemeljeno dvignil za 50 vinarjev.

Tov. Kleinmayr je za to, da se držimo starega sklepa.

Tov. Valentič je za novo pretresanje, ker da je sklep društva že zastarel.

Po debatah za pro in contra se vsi zedinijo v tem, da je razpravljati le o točkah, ki jih je društvo hotelo imeti izpremenjene, oziroma izpuščene.

Po glasovanju, ki se vrši po vsaki točki, ostane društvo pri svojih starih sklepih, ki jih morajo delegati točno zastopati na delegacijskem zborovanju.

Tov. Gangl odlaga mesto delegata, ker ne more glasovati proti lastnim predlogom. — Poroča nadalje, da je v P. r. fiksirana članarina 24 K na letno za vsakega člana. To članarino utemeljuje obširno, stvarno in temeljito, da pri glasovanju obvelja njegov predlog, in sicer za sedaj za 1 leto.

Predlog glede strokovnega Zavezinega tajništva se tudi sprejme. Preureditev „Tovariša“ v dnevnik se sprejme v principu. — Sprejme se predlog tov. Gangla, naj Zaveza izposluje pri Jugoslovanskem klubu, da se ustanovi čimprej „Narodni svet“.

Predlog tov. Avgusta Waschteta:

Slovensko učiteljstvo, zbrano dne 16. decembra 1917 na društvenem zborovanju Učiteljskega društva za Trst in okolico, skleni:

Odbor Učiteljskega društva za Trst in okolico naj sporazumno z voditelji slovenskih ljudskih šol v Barkovljah, Rojanu, pri Sv. Ivanu in v Šklednju nastopi za razširjenje teh šestrazrednic v osemrazrednice, ki se naj v doglednem času izpremene v meščanske šole.

Podpisani utemeljuje svoj predlog:

1.) Družba sv. C in M. stoji na stališču, da sodi okoličanski otrok v okoličanske šole, zanje naj skrbi magistrat, ki oskrbuje te šole.

2.) Za nove slovenske vzporednice na obrtni šoli je treba učencev in učenk, če hočemo, da bomo imeli Slovenci koristi od obrtne šole. Samo C. M. meščanska šola da premalo naraščaja, ker se nje učenci razkrope v Slov. trgovsko šolo in druge zavode.

3.) Da pa se osemrazrednice lahko izpremene v meščanske šole, je treba tem šolam primerno izprašane učiteljstva. Odbor Učit. dr. za Trst in okolico naj poskrbi, da se ustanove za učiteljstvo, organizirano v Učit. dr., meščanski tečaji, kombinirani za vse tri skupine. Po ministerialni odredbi mora deželni šolski nadzornik poročati ministrstvu o potrebi takega tečaja do konca vtekega januarja.

Sprejeto s pripombo, naj store vse potrebno delo voditelji imenovanih šol.

Na predlog tov. Valentiča izreče skupščina tov. Ganglu za njegova poročila zahvalo in priznanje.

Tov. predsednik zaključi zborovanje ob pol 2. popoldan.

Kranjske vesti.

—r— **Tovariš Anton Likozar**, nadučitelj na Rakovniku pri Ljubljani in občinski svetnik ljubljanski, je dopolnil dne 11. t. m. šestdeseto leto svojega rojstva — čvrst po duhu in telesu. O tovarisu Likozarju veljajo v polni meri besede: »Dolžan ni samo, kar velewa mu stan; kar more, ta mož je storiti dolžan«. Na vseh svojih službenih mestih se je zavedal nalog naprednega slovenskega učitelja, zato je deloval in deluje še danes v šoli in zunaj nje, kakor mu to ukazuje ljubezen do mladine in naroda. Kot praktičen šolnik je vedno dosegal pri vzgoji in pouku mladine najlepše uspehe, a kot veščak v kmetijstvu, vrtnarstvu in zlasti v čebelarstvu je mnogo pripomogel, da se je plodonosno širilo zanimanje in gojenje teh panog našega narodnega gospodarstva med našim slovenskim ljudstvom. V ta namen je neumorno deloval s persom, z besedo in z zgledom. Nešteto je njegovih strokovnih spisov — tudi v našem listu — kjer je obdelal najrazličnejše stroke umnega zemljedelstva. Priredil je veliko število javnih predavanj posebno o čebelarstvu. Z obdelovanjem svojih vrstov pa je kazal nazorno, kako je treba teorijo uporabljati v praksi. Likozarjevo ime je znano širom našega ozemlja; povsod se spominjajo tega našega vrliga tovarisa s hvaležnostjo in spoštovanjem, povsod ima mnogo iskrenih prijateljev, ki si jih je pridobil s svojim moškim, jeklenim značajem in s svojo požrtvovalno deloljubnostjo. Tovariš Likozar pa deluje tudi v naših organizacijah, saj ga odlikuje ljubezen do stanu in šole ter resnična, zvestoba polna kolegalnost. Viharji življenja — udeležil se je kot hraber vojščak tudi okupacije Bosne — ter naših žalostnih političkih neprilik so hrumeli tudi ob njem, toda nikoli ni malodušno sklanjal glave ali pa svojega značaja ponujal naprodaj — mož od nog do teмена je vedno ponosno stal, kamorkoli ga je postavila služba veččega in zanesljivega slovenskega kulturnega delavca! Zaupanje ljubljanskih someščanov ga je poslalo v občinski svet, kjer razvija uspešno delavnost posebno za šentjakovski okraj, koder je tov. Likozar splošno znana in čislana markantna osebnost. — Mnogobrojnim njegovim prijateljem in gratulantom se pridružujemo tudi mi, želeč tov. Likozarju, naj mu bo danih še mnogo zdravih let, ki jih naj — kakor je to vedno delal doslej — preživi v delu za korist naroda in ohranjen pri dobri volji ob zavesti storjenih dolžnosti! Živio!

—r— **Ljubljanska aprovizacija in mestno učiteljstvo**. Iz častnikov je razvidno, da so rumene in rdeče izkaznice vedno v prometu, le malokdaj pa pridejo na vrsto uradniške, zlasti one za III. in IV. skupino. Celo jabolka so zadnjič delili le I. in II. skupini. Učitelji, ki so se vpisali v uradniško skupino, so pa potisnjeni večinoma v III. in IV. skupino, kakor da bi imeli dohodke dvornih svetnikov. Sedaj se pa še deželni odbor obotavlja izplačati učiteljem v državnem zboru določeno vladno podporo. Ako te ne mislijo v kratkem izplačati, naj pa vsaj mestna aprovizacija uvrsti učitelje med tiste ubožne sloje, ki dobivajo živila brezplačno.

Štajerske vesti.

—š— **Dež. šolski svet štajerski** je po dolgem moleovanju in drezanju vendarle razpisal izpraznjena učit. mesta. Ob popolnjenju tistih, oziralo se bode v prvi vrsti na take tovarise, ki danes služijo v fronti, in na tiste, ki so zaposleni pri vojaštvu v zaledju.

—š— **† Marija Naprudnik**. Piše se nam iz Celja: Dne 16. dec. t. l. je umrla v 61. letu svoje starosti vrla slovenska žena, gospa Marija Naprudnik, sestra našega dne 23. febr. 1916 umrlega tovarisa nadučitelja v Št. Vidu pri Planini, Fr. Bračiča. Pri njej je bilo v stanovanju in na prehrani mnogo mladeničev in mož, ki danes širom naše domovine zavzemajo odlična mesta. Naprudnica jim je bila

vedno prava slovenska mati, njen dom pa je bil res mnogim — narodni dom. — Blag bodi spomin blagi narodnjakinji!

Tržaške vesti.

—t— **«Edinost»** priobčuje v svoji božični številki v celoti izvajanja tovarisa E. Gangla, ki z njimi utemeljuje v 25. šte. »Učit. Tov.« svoj predlog glede na ustanovitev Narodnega sveta, kakor ga je prijavil Zaveznici delegaciji.

—t— **«Narodni Dom» pri Sv. Ivanu**. Po zaslugi tovarisa Antona Germka, ki je predsednik svetoivanskemu gospodarskemu društvu »Narodni dom«, in po zaslugi gospoda Matka Gradišarja, iskrenega in vnetega prijatelja učiteljstva, je imenovano društvo sedaj zopet postavljeno na trdno materialno podlago. S tem so dani vsi pogoji uspešnemu in plodonosnemu nadaljnjemu delovanju in razvoju vseh narodnih društev pri Sv. Ivanu. Mi gremo naprej!

—t— **V Šklednju** snujejo odbor za nabiranje prispevkov za Krekov spomenik. Med prireditelji so zastopniki vseh škedenjskih narodnih društev, med njimi je tudi tov. Ciril Valentič kot predsednik podružnice CMD.

Goriške vesti.

ERNA INGERLOVA.

Dne 23. novembra 1917 je umrla Erna Ingerlova, učiteljica v Komnu na Goriškem, kot begunka v Št. Jurju ob Južni. železnici na Štajerskem. — Ker je delovala in se mučila 36 let kot učiteljica na šolskem polju, se mi zdi umestno, da ji posvetim nekaj vrstic v našem strokovnem listu v spomin.

Učiteljica Erna Ingerlova se je porodila l. 1862. v Komnu na Krasu kot hčerka Viljema Ingerla, c. kr. sodnega kancelista ravno tam. — V Komnu je obiskovala ljudsko šolo pod znanim šolskim voditeljem Pianom, ki je bil na glasu kot izborni učitelj. — Dovršivši v Komnu ljudsko šolo, je vstopila na c. kr. učiteljske v Gorici, ki mu je bil ravnatelj Rajakovič. — Po maturi je nastopila službo prov. učiteljice na štirirazrednici v Komnu l. 1884. Po izpitu učit. usposobljenosti je tam postala def. učiteljica, kjer je uspešno učiteljevala do smrti.

Ko je bila občina Komen dne 16. sept. 1916. evakuirana in so padale v vas ital. granate, je tudi ona med drugimi pobegnila iz Komna ter se preselila v Št. Jurij ob Juž. želez. na Štajersko. — Tam je še mirno živela z materjo in sestro ter bila jako delavna kot tajnica begunskega odbora v aprovizaciji. — Dne 23. nov. t. l. je pa nenadno umrla od kapi na možgane.

Erna Ingerlova je bila spretna in pridna učiteljica, ki je dosegala najlepše učne uspehe. Posebno spretna je bila v risanju; ona je bila prva učna oseba na komenski šoli, ki se je bavila in učila v šoli risanje po naravi. Videč lepe uspehe, se je vse učiteljstvo poprijelo te metode.

V prostih urah se je mnogo bavila z izrezlavljanjem lesa in je izdelovala lepe okvire za slike, zrcala in portrete. Nad vse je ljubila cvetice in ptice. — Gojila je celo pozimi lepe vrste cvetice in pozimi je imela pred svojim oknom — v svojem stanovanju — našli iz desak napravljene prostor, na katerem je dajala lačnim in izstradanim ptičkom krme. — Ker je bila izborna učiteljica, so jo ljudje radi imeli. — Bila je pa tudi duša vseh šolskih veselje, božičnic in drugih predstav, ki jih je znala izvršno aranžirati.

Erna Ingerlova je bila vedno zdrava in čvrsta učiteljica. Znjo sem učiteljeval 30 let. Ne spominjam se, da bi bila kdaj več nego par dni bolna.

O njeni nagli smrti mi piše njena sestra Liza sledeče: »Sestra Erna je nekaj časa tukaj bolehal. Večkrat jo je bolela glava, a mislila smo, da to izvira iz prehlada. Zbog tega je šla k zdravniku. Ta je mislil, da ima revmatizem in da je nervozna, zakaj poleg glave jo je bolel tudi hrbet. Kmalu ji je bilo bolje, a ostalo ji je to, da ji je vedno migljalo pred očmi. — V petek (23. nov.) je šla zopet k zdravniku in predpisal ji je neko zdravilo. Mrzlice ni imela in je bila pri dobrem teku (apetitu). Istega dne opoldne je rada pojedla krompirjevo juho in močnit omelet. Ob treh popoldne je izpila belo kavo in potem odšla v skladišče za petrolej, zakaj zvečer so imeli oddajati beguncem petrolej. — Ob peteh je došla vesela domov, slekla črevlje, češ, da obuje copate. — Ko sede na stolico, se nagne nekoliko, da bi copate obula, strašno zakriči zaradi ubodev v glavi in hrbtenici, pade na tla in — umre. — Vsi hišni prebivalci so tekli skupaj, vse drgnjenje zdravnik in drugi, ki so pomagali, vse je bilo — zaman.

Naj končno še omenim, da je bila učiteljica Erna Ingerlova milosrdna. Za vojne je v Komnu obiskovala vojaške bol-

nišnice, stregla bolnim in ranjenim vojakom ter jim delila cigaret in drugih darov. Za te zasluge je bila odlikovana s srebrno svetinjo Rdečega križa.

Erne Ingerlove ni več. Komenci jo bodo pogrešali, a nemila usoda je ta, da je umrla nekaj let prej, nego bi bila stopila v pokoj po 40-letnem plodovitem delovanju. — Begunsko učiteljico — tako so ji rekli v Št. Jurju — težko pogrešajo begunci, zakaj bila je duša tamošnje begunske aprovizacije. Trudila se je za begunce in delovala v njih dobrobit. Bila je zaradi begunskih razmer z menoj v pismenem stiku.

Pogreb učiteljice Erne Ingerlove je bil v Št. Jurju velečasten, zakaj begunska učiteljica je bila tam priljubljena. Mnogo naroda se je pogreba udeležilo in osobito goriški begunci, tam in v okolici bivajoči, so ji v mnogobrojnem številu izkazali zadnjo čast. — Tamošnje učiteljstvo, ki ji je bilo naklonjeno, se je polnoštevilno udeležilo pogreba. — Učiteljice so njeno rakev ovenčale z najlepšimi cveticami in celo v rakvi ležečo obsule z rožnkravtom, nageljni in rožmarinovim cvetjem. — Ti pa, draga koleginja, mirno počivaj v hladni zemlji ob strani svoje drage mamice! Ni Ti bilo dano veselje, vrniti se po končani vojni v svoj rojstni kraj. Težko bo Tvojim bivšim učencem in učenkam po Tebi, ki si jim bila dobra učiteljica. Ne bo Te več med nami, a Tvoj duh bo plaval nad nami in vedno se bomo spominjali Tvojega vrliga delovanja!

A. L.

Razgled.

Svetovna vojna. Zimsko vojno imamo Na italijanskem bojišču se neprestano vrše precej hudi boji zlasti na tirolski strani. Tam so avstrijske čete zavzele nekaj pozicij in zajele od 23. t. m. nad 9000 mož. Na Flanderskem trajajo boji dalje. Tudi v Macedoniji se vrše boji zlasti ob Dojranskem jezeru. Z Rusijo so se pričela mirovna pogajanja, ki obetajo uspeh. Tudi v državah sporazuma, zlasti v Angliji in Franciji postajajo naklonjeni miru. Ruski zunanji komisar Trocki je izjavil, da želi splošen mir; toda, če ta ne bo mogoč, sklene Rusija tudi poseben mir.

Mirovna pogajanja. Ruski delegatje so izjavili na seji 22. t. m., da izhajajo iz jasno izražene volje ruskih narodov, da se čim prej doseže splošen, pravičen, za vse dele enako sprejemljiv mir. Z ozirom na vse sklepe vserruskega kongresa delavskih in vojaških odposlancev in vserruskega kongresa kmetov je poudarjala ruska delegacija, da smatra nadaljevanje vojne z edinim namenom aneksij za zločin in da zato slovesno proglašajo svoj sklep, da podpisujejo take mirovne pogoje, ki končajo to vojno na podlagi omenjenih pogojev, ve-tljavnih brez izjeme, za vse narode. Izhajajoč iz teh načel, je predla gala ruska delegacija, da se više mirovna pogajanja na podlagi sledečih šestih točk:

1. Nasilna združitvev ozemelj, ki si jih je prisvojila kaka država med vojno, ni dovoljena. Čete, ki so v teh zasedenih ozemljih, se odpokličejo v najkrajšem času.

2. Politična samostojnost narodov, ki so izgubili med vojno to samostojnost, se obnovi v polnem obsegu.

3. Narodnim skupinam, ki niso bile pred vojno politično samostojne, se prizna možnost, da odločijo o vprašanju pripadnosti k eni drugidržavi ali o državni samostojnosti s plebiscitom. To ljudsko glasovanje mora biti uprizorjeno na ta način, da se garantira popolna neodvisnost pri glasovanju za vse prebivalstvo dotičnega ozemlja vstevši izseljenec in begunce.

4. Z ozirom na ozemlja, kjer prebivajo različne narodnosti, se varujejo pravice manjšine s posebnim zakonom, ki naj velja za samostojnost narodne kulture, in če je to praktično izvedljivo, tudi za avtonomno upravo.

5. Nobena vojskujoča se država ni zavezana, da bi plačala drugi državi takozvane vojne stroške. Že prejete kontribucije se morajo povrniti. Da se povrnejo izgube privatnih oseb, nastale med vojno, se ustanovi poseben fond, h kateremu prispevajo vojskujoče se države sorazmerno.

6. Kolonialna vprašanja se rešijo na podlagi načel, izraženih v točkah 1 do 4.

V izpolnitvev teh točk je predlagala ruska delegacija pogodbo sklepajočim strankam, da proglasi za nedopustljivo vsakršen ojačen boj močnejših narodov, proti svobodi slabotnejših narodov n. pr. z gospodarskim bojkotom, gospodarsko nadvlado ene dežele nad drugo na podlagi vsiljenih trgovinskih pogojev, posebnih carinskih pogojev, ki omejujejo svobodo tretjih dežel z morskimi blokadami, ki ne zasledujejo neposredno mirovnih ciljev i. t. d.

Učiteljstvo rogaškega okraja je sklenilo spomin tovarisa Franca Auernika ovekovčati s tem, da mu postavi nagrobni spomenik. Prosimo zato vse tovarise, prijatelje in znance pokojnega, da prispeva vsak po

svoji moči v to svrhu. Prispevke sprejema Simon Schirnik, nadučitelj v Št. Jurju p. D., pošta Rogatec.

Književnost.

»Jugoslovan« piše v svoji številki z dne 22. t. m.: »Iz učiteljskih krogov nam izražajo željo, da bi se tudi slovensko učiteljstvo izjavilo za misel, izraženo v majniški deklaraciji. Precejšnja ovira pa je predsednik Slomškove Zveze — poslanec Jakič, ki je bil izstopil in Jugoslovanskega kluba. Dopis se konča z besedami: Naj bi tudi nam veljalo besede načelnika Jugoslovanskega kluba, ki jih je govoril jugoslovanski akademikom: Vsi se moramo strniti v eno čvrsto in neprodarno falango, in preko tistih, ki uskakujejo v drug tabor in sejejo razdor, je treba enostavno tji dalje. — To vsem enakomiselnim tovarišem in tovarišicam v preudar. — K temu pripominjamo, da se je slovensko napredno učiteljstvo, združeno v naši Zavezi, je izjavilo za deklaracijo, in sicer se je to zgodilo dne 10. septembra t. l., kar je naše učiteljstvo sporočilo Jugoslovanskemu klubu in vsej javnosti s svojim znanim manifestom. Za skupno delo v smislu besed načelnika Jugoslovanskega kluba pa se je naša Zaveza izrekla že leta 1916., povabivši na skupno delo vse slovenske učiteljske organizacije. A ravno Slomškova Zveza je bila tista, ki je naše povabilo na skupno delo kratkoma odklonila. Ta negativni odgovor na naše povabilo je podpisal poslanec Jaklič. — Napredno slovensko učiteljstvo je torej že davno storilo svojo stanovsko in narodno dolžnost. Ako Slomškova Zveza tega noče ali ne more storiti, je to krivda onih, ki imajo to zvezo v svojih rokah, in onih, ki jim svojo organizacijo prepustijo samovoljnemu vladarju. In ti naj napravijo red v lastni hiši, pa bo marsikaj bolje in drugače!

Slovenska Socialna Matica. Slovenska socialistična omladina, spoznavajoč, da je potrebno za razširjanje in poglobitev socializma predvsem kulturno delo, je ustanovila »Slovensko Socialno Matico«, r. z. z. o. z. v Ljubljani. Izdajala bo socialistično revijo »Demokracija«, ki prične izhajati 15. januarja 1918. Glavna naloga revije bo, da razmotri socialistične probleme, razbistri pojme o demokraciji in da seznanja v obširnem »Pregledu« svoje čitatelje z vsemi važnimi pojavi na političnem, kulturnem, socialnem in gospodarskem polju. Revija pa bo hkratu tudi svobodna tribuna za razglabljanje vseh vprašanj, ki so danes važna. Socialistična omladina noče posegati v strankarske politične boje, njen edini namen je kulturno delo. Zato bo izdajala »Slovenska Socialna Matica« poleg revije tudi znanstvene knjige. Prvo znanstveno publikacijo izda prve mesce prihodnjega leta. To publikacijo pripravljata dr. Lončar in Abditus. — Revija bo izhajala dvakrat na mesec. Vseletna naročnina znaša 16 kron. — Priglas k zadruzi (deleži po 50 kron) in naročila za revijo sprejema Alojzija Štebijeja, Ljubljana, Kolodvorska ulica 5.

Josip Ribičič: Razvaline. — Trst. 1917. Na korist goriškim beguncem, založil Zdravko Katnik. Str. 67. — Vse, kar je povzročila vojna strašnega in hudega na materialnem in moralnem imetju našim ubogim ljudem, je očrtal Ribičič z mirno, skoro plaho roko v teh enajstih črticah, ki je izraženo njih bistvo in jedro v kratki naslovni besedi — razvaline! Kjerkoli dvigne Ribičič zaveso, da ti more svobodno zakrožiti oko po zemlji in ljudeh, tamkaj se razgali toliko hude in groze, da te zaboli in zapeče prav na dnu srca. In se oglasi po osveti hrepeneče vprašanje: Kaj ste napravili iz naše zemlje in iz naših ljudi? — Ribičič ne pretirava. Zdi se celo, da v njegovem jeziku ni tiste sile, ki bi odgovarjala dejanskemu položaju: ali mu je spričo veličine strahovitosti omahnila moč, ali pa namenoma naznačuje le konture, da izza njih

toliko smeješe, drznejše in brezobzirnejše diha strašna realnost! V tej poplavi razdejavanja in umiranja stoji v veličastvu svojega trpljenja vedno lepa in ljubezni vredna naša zemlja, a značaji oseb se gibljejo med skrajnostjo ponosne stalnosti in odurnega vlačugarskega uživanja. Ribičič je dal s tem svojemu delu globoko notranjo vrednost, ki se iz nje odraža lepota in tajnostna privlačna moč zemlje, a ki žari v plamenih preizkušenj moralnih človeških sil: nikogar ni, ki bi ga ne spoznali takega, kakršnega je ustvaril, preobrazil in usposobil ta silni, veliki čas. Pot vseh drži tja, kamor kaže smer epiloga. In vsem tistim, ki ne ostanejo pod razvalinami zunanjega ali pa notranjega sveta, velja besede: »Njegovo srce ne bo poznalo lica, ki se ponuja v novo ponižanje; ne bo menjalo kruha s kamenom; njegovi duši bo jokavost tuja; njegovemu koraku šibkost neznanca... In če ne bo hotelo vstati solnce: s svojimi rokami ga pribije natančno na poldan: Tu stoji!« — Ribičič je začel s tiho žalostjo potovanje med razvalinami — na koncu mu izpod križa — simbola trpljenja nedolžnikov — vera v moč in krepost naravna pogled naravnost proti solncu: Stoj! — Tako govori, kdor ve, kaj je bolešt, in kdor sluti, kaj je svoboda, in kdor hoče, da pridemo do nje! E. Gangl.

»Ženski Svijet«. Mesečnik za kulturne, socialne in politične interese žena. — Izdaje i uredjuje Zofka Kveder-Demetričevića. — »Ženski Svijet« izlazi evakog prvog u mesecu i stoji godišnje 16 kruna; pojedini broj 1 K 50 h. — Rukopisi, narudžbe, reklamacije i novci šalju se na urednicu i vlasnicu lista: Zagreb, Pantvočak 1/b. — Znana slovenska pisateljica in urednica nekdanjega tako priljubljenega in po Slovenskem zelo razširjenega Vydrovega mesečnika »Domačega prijatelja« Zofka Kvedrova je pričela izdajati v Zagrebu srečno zasnovani list za slovanske žene »Ženski Svijet« mesečnik, ki obeta biti sodeč po sedaj izšliih številkah pravo zrcalo mišljenja in delovanja slovanske žene, one žene, ki je darovala ravno v sedanji svetovni vojni največ svojega najdražjega zaklada na oltarju domovine — svoje može in svoje sinove. — List je jako informativen v vsakem oziru in kar mu daje posebno karakteristiko, da stoji na programu jugoslovanske deklaracije je pač okolnost, da šteje med svoje sotrudnice žene iz vsega slovanskega juga. Tu najdeš sotrudnice iz Hrvatske, Srbije, Dalmacije, Istre in tudi Slovenke so zastopane. — List je pisan v tako lahko umljivi hrvaščini, da ga priporočamo najtopleje i naši ženski inteligenci, posebno našim učiteljicam, da ne bodo zajemale vse svoje duševne hrane edino le iz nemških »Frauenzeitung« in »Frauenjournalov«.

Listu želimo boljšo bodočnost, kakor so jo imeli dosedanja ženski listi, posebno pa slovenski in upamo, da bomo mogli ob sklepu letnika s ponosom reči: »Jugoslovanska žena uredna si ta kega glasila.« Iv. Šega.

Nova založba izda za božič tri knjige: Levstikovega Martina Krpana v veliki obliki s 13 krasnimi risbami in barvah, ki jih je napravil Hinko Smrekar. Knjiga je namenjena slovenski deci; razumništvo pa dobi Ivana Cankarja »Podobe iz sanj«, in znane Debevčeve »Vzore in boje«. Naročila sprejema »Nova založba v Ljubljani«, Kongresni trg št. 19.

Fran Milčinski: Tolovaj Mataj in druge slovenske pravljice. S 15 risbami Ivana Vavpotiča. — Vsebina Tolovaj Mataj. Puta in petelinček. Zakleti zaklad. Gospod in sv. Peter. Sojenice in cigani. Sin jež. Mrtvi ženin. Laži. Žena ni marala otrok. Trije hlapci. Kačji kralj Babilon. Mačeha in pastorka. Jurko je iskal strahu. Mrk. Dva brata. Poldrugi Martin. Zlata hruška. Predica in mrlič. Butalci. Sojenice in kralj. — Ocenio priobčimo prihodnjič.

DAROVI.

Za Krekov spomenik so darovali: nadučitelj Rudolf Horvat in učiteljice Bibijana Bisailova, Olga Tomšičeva in Ana Dovganova, vsi v Trnovem na Notranjskem, po 5 K, skupaj 20 K. Doslej nabranih 120 K.

LISTNICA UPRAVNIŠTVA.

Današnji številki so priložene položnice, ki se naj jih cenjeni p. n. naročniki in naročnice poslužijo po novem letu. Plačevanje s čekovno položnico je najceneje in najlažje, s pošto nakaznico pa je združeno s stroški za plačnika (do 24 h) in prejemnika (dostavnina 5—10 h).

Za leto 1917 še precej naročnikov ni poravnalo naročnine. Vljudno prosimo, naj se čimprej odzovejo, da ne bode trebalo ustavljati lista.

Tudi starejši dolžniki naj se odzovejo, oziroma nadaljujejo in končajo s pričetimi odplačili, — saj se jim je stanje dolga že večkrat izkazalo, — kar bo de najlažje tedaj, ko prejmo državno draginjsko podporo.

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica »Učiteljskega konvikt« v Ljubljani registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do 30. nov. 1917 K 193.006.73.

Uradne ure: Vsak četrtek in vsako soboto od 1/2. do 1/2. ure popoldne.

Knjigoveznica

Anton Janežič

Ljubljana

Florijanska ulica 14

se priporoča sl. šolskim vodstvom in gg. učiteljem za izvrševanje vseh v knjigoveško stroko spadajočih del.

Zahvala.

Franjica Lahova, roj. Stanetič, se v svojem, kot v imenu svojih otrok Borisa in Milene ob smrti dragega soproga ozir. očeta, gospoda

AVGUSTA LAHA

nadučitelja pri Sv. Duhu na Stari Gori,

srčno zahvaljuje za neštete dokaze izkrenega sožalja. Najlepša hvala cenjenemu učiteljstvu, ki se je udeležilo pogreba v tolikem številu, častiti duhovščini, darovateljem krasnih vencev, vsem, ki so spremili dragega rajnega na zadnji poti, in vsem onim, ki so me tolažili v neizmerni boli.

Posebna zahvala pa še gospodu učitelju Janku Fürstu, ki mi je bil največja opora v težkih urah.

Sv. Duh-Banovec, 14. decembra 1917.

Vsak naročnik naj skuša pridobiti novega naročnika, ki naj nadomesti, odpadle, umrle in v vojni službi se nahajajoče bivše naročnike.

Upravništvo.

PO SKLEPU LISTA.

Zborovanje Zavezine delegacije.

Danes dopoldne ob 9. se je začelo v mestni posvetovalnici na magistratu v Ljubljani zborovanje Zavezine delegacije ob navzočnosti 60 delegatov in delegatkinj. Zastopane so vse deželne zveze in društva. Zborovanje se vrši točno po vzporedi ob živahnem zanimanju vseh navzočih. Sprejeta je naročnina po 2 K mesečno. Zato pa dobi vsak »Učit. Tov.« in »Popotnika« brezplačno. Zborovanje je trajalo do 7. zvečer. Poročilo prihodnjič.

Izdajatelj in odgovorni urednik:

Radivoj Korene.

Lašt in založba »Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva«.

Tiska »Učiteljska tiskarna« v Ljubljani.

Srečno in zdravo

! leto 1918 !

Uredništvo in upravništvo

»Učiteljskega Tovariša«.

Vsem svojim odjemalcem in naročnikom

želi

srečno novo leto

Učiteljska tiskarna.

Učiteljska tiskarna v Ljubljani

reg. zadr. z omejeno zavezo **Francišškanska ulica št. 6**

se priporoča slavnim kraj. šolskim svetom in cenj. učiteljstvu v naročilo vseh uradnih šolskih tiskovin po najnovejših vzorcih. V zalogi ima vsakovrstne napise na lepenki, razne mladinske spise, vse pošne tiskovine za šol. uporabo itd. — Priporoča se v natisk uradnih kuvert in pisemskega papirja z napisom in sploh vseh v šol. stroko spadajočih tiskovin. V zalogi vedno: K. Wider, »MOJE PRVO BERILO«.

Schüllerjevi ekstrakti za črnilo

dobro in poceni! Najpripravneje in najceneje dobavljanje dobrega črnila za šole. Tekoči ekstrakt št. 2 1 liter K 7.50 (za 10 do 20 lončkov črnila). — „Efesin“, specialn., črn, 1/2 kg K 12.— (za 30 lončkov črnila). — Ekstrakt za kovinsko črnilo — rdeč, zelen, moder, 1 steklenica 50 v (za 1/4 l črnila) — „Efesin“ l., črn, 1 zavitek K 7.50 (za 10 litrov izvrstnega pisarniškega črnila).

Reform-kreda (Hoschkora), lak za šolske table po izvirnih cenah.

Tvornica za črnilo Franc Schüller, Amstetten (N.-Avstr.).

Schüllerjeve tvorniške izdelke priporoča upravnistvo vsem šolam najtopleje.

Hranilnica in posojilnica „Učiteljskega konvikta“, v Ljubljani,

r. z. z. o. j.

Celkovni račun št. 12.366.

Zadružnik našega denarnega zavoda postane lahko vsak, kogar sprejme načelstvo. Delež 50 K, se mora takoj polno vplačati. Posebno se priporočajo ti deleži kot osnovne glavnice učiteljskih društev. Deležne vloge se obrestujejo po 5%.

Vstopnine se enkrat za vselej plača 2 K.

Hranilne vloge se sprejemajo od vsacega, ako tudi ni zadružnik. Obrestna mera je 4 1/2%. Obrestovanje se pričinja dvakrat na mesec in sicer: 1. in 16. dne vsacega meseca.

Posojila se dajo le zadružnikom na osebni kredit po jako ugodnih pogojih. Posojila dovoljuje načelstvo. Načelstvene seje so vsako 2. in 4. delavno soboto v mesecu. Zadruga plačuje na željo za svoje dolžnike premije ter tudi posreduje pri zavarovanju.

Vrača se po spodaj navedenih načinih. Vsakdo si lahko izbere način vračila po svoji osebni potrebi in po svoji plačilni zmožnosti.

Vsacih 100 K posojila se vrača po načinu:

mesečnih rokov	rokov								
A v 12 in sicer	11	9 K — h,	12.	4 K 73 h					
B „ 18 „	17	6 „ — „	18.	3 „ 56 „					
C „ 24 „	23	4 „ 50 „	24.	4 „ — „					
D „ 38 „	37	3 „ — „	38.	— „ 66 „					
E „ 46 „	45	2 „ 50 „	46.	1 „ 81 „					
F „ 60 „	59	2 „ — „	60.	— „ 70 „					
G „ 70 „	69	1 „ 75 „	70.	1 „ 42 „					
H „ 85 „	84	1 „ 50 „	85.	1 „ 26 „					

Informacije pošilja zadruga vsakomur franco, kdor vpošlje 20 h v pisemskih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se **ne odgovarja**.

Dopise je naslovljati edino na zadrugo, ne na posamezne člane načelstva. Zadržni lokal je v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6.

Uradne ure za stranke so izjemni praznikov vsak četrtek in vsako soboto od 1/2 5. do 1/2 6. ure popoldne.

Najpripravnejša in najlepša darila za otroke

MLADINSKI SPISI,

ki jih je izdalo in založilo

„Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani“.

Cena vsaki knjigi, ki je lepo vezana in bogato ilustrirana, je s poštino vred le 1 K 30 vin.

„ZVONČEK“.

List s podobami za slovensko mladino.

:: :: Letniki od III. do XVII. :: ::

V navadni vezbi 6 K, elegantno vezan 7 K.

Vsi ti spisi se naročajo v „Učiteljski tiskarni“ v Ljubljani in v vsaki knjigotržnici.

Ali ste že član društva „Jubilejska samopomoč“?

Društveniki so lahko učitelji, njihove žene in učiteljice po Kranjskem, Štajerskem, Primorskem in Koroškem. V društvo se sprejemajo le oni, ki še niso stari nad 45 let.

Pri pristopu v društvo se plača pristopnina, ki se ravna po starostnih letih in sicer do 25 let 2 K 50 h, od 25 do 30 let 5 K, od 30 do 35 let 10 K, od 35 do 40 let 15 K, od 40 do 45 let 20 K; poleg tega še 2 K za prvi smrtni slučaj, 2 K letnine, 1 K vpisnine, 30 h upravnine in 20 h poštuine.

Letno se plačuje 30 h upravnine in 2 K za rezervni fond, ki je znašal koncem XII. upravne dobe 8052 K 99 h.

Po društvenikovi smrti izplača načelnistvo takoj zakonitni dedičem tolikokrat po 2 K, kolikor je društvenikov (sedaj 250). Po smrti društvenika plačajo drugi društveniki po 2 K za nadaljni slučaj smrti.

Vsa pojasnila glede pristopa v društvo daje predsednik **IVAN SCHMEIDEK, učitelj v Krtini, p. Dob.**

Največja slovenska hranilnica!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Ljubljana, Prešernova ulica št. 3.

je imela vlog koncem leta 1916 K 55,000.000.—

hipotečnih in občinskih posojil „ 30,600.000.—

rezervnega zaklada „ 1,500.000.—

Sprejema vloge vsak delavnik in jih obrestuje najvišje po

4%

večje in nestalne vloge pa po dogovoru.

Hranilnica je pupilarno varna in stoji pod kontrolo

c. kr. deželne vlade.

Za varčevanje ima vpeljane lične domače hranilnike.

Posoja na zemljišča in poslopja na Kranjskem proti 5%, izven Kranjske pa proti 5 1/4% obrestim in proti najmanj 1% oziroma 3/4% odplačevanju na dolg.

V podpiranje trgovcev in obrtnikov ima ustanovljeno **Kreditno društvo.**

Slovenska Šolska Matica

ima v svoji zalogi razen razprodanih „Letopisov“, I., II. in III. zv. — še vse do zdaj izišle knjige ter oddaja stalnim članom tudi prejšnje celotne letnike za navadno letnino 4 K; posamezne prejšnje knjige (snopiče itd.) dobivajo člani in učiteljskišniki za polovico prodajalne cene. Nečlani pa plačajo za posamezne prejšnje knjige določeno prodajalno ceno, ki je razvidna v „Pedagoškem Letopisu“.

Posebej je izdala in založila Slovenska Šolska Matica:

1. *A. Črtnec: Navodilo k I. zvezku „Računice za obče ljudske šole“.* Cena 1 K.
2. *Spominski list* za učence in učenke, ki dobe Odpustnico. Cena 20 vin.
3. *Kren-Bajželj: Javen telovadni nastop.* Cena 60 vin.
4. *Trunk-Dimnik: Staršem šolske mladine.* Cena 2 vin.

Letnina za Slovensko Šolsko Matico znaša 4 K in se plača meseca januarja vsakega leta.

Velecenj. učiteljstvo opozarjamo na zbirko pesmi, ki so izšle v „Učiteljski tiskarni“. To je lepa Engelbert Ganglova knjiga

„Moje obzorje“,

ki se dobiva po vseh knjigarnah, kakor tudi v „Učiteljski tiskarni“. Cena lično vezani knjigi je 3 K. Po pošti 20 h več.

Naj bi ne bilo učiteljice in ne učitelja, ki bi ne imel v svoji knjižnici te lepe knjige.

Ali ste že pridobili mladinskemu listu „Zvonček“ novega naročnika?